

SCIENCE

PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Jild 3, Son 11

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳақимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги

педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Kucharov Jamshid Qulnazarovich

ROSSIYANING PAHTA YETISHTIRISH BORASIDAGI SINOV-TAJRIBALARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR (TURKISTON TO'PLAMI MATERIALLARI ASOSIDA) 11-14

Taʼbaev Amirbek Ashirbaevich

Б.Х.КАРМИШЕВА АСАРЛАРИДА “ИЛК ҚАБИЛАЛАР”ГА ОИД ЭТНОНИМЛАР МАСАЛАСИ 15-23

Ҳамаев Нодирбек Мўминович

ТУРКИСТОНДА ИСТИҚЛОЛ УЧУН КУРАШНИНГ РИВОЖЛАНИБ БОРИШИ ВА УНИНГ МАТБУОТДА ЁРИТИЛИШИ (1920-1924) 24-32

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA BUHORO AMIRLIGIDA JADIDLARNING FAOLIYATI 33-36

Қозоқов Тоҳиржон Қодиралиевич

НАМАНГАНДА ҚОЗИЛАР ВА СУДЛАР ТАРИХИ 37-42

Артикбаев Ойбек Салимахамаатович

ЎЗБЕК-ҚОЗОҚ ЭТНОМАДАНИЙ АЛОҚАЛАРИНИНГ ОИЛАВИЙ УРФ-ОДАТ ВА МАРОСИМЛАРДА НАМОЁН БЎЛИШИ (XX АСР ТОШКЕНТ ВОҲАСИ МИСОЛИДА) 43-56

Atavullayeva Shaxlo Musoyevna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BIRINCHI KONSTITUTSIYASINING YARATILISH TARIXI ... 57-62

8.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Қўчқаров Файзулло Абдужабборович

ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР – АГРАР СОҲАНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 63-70

Shao Junling

ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN'S REGIONAL ECONOMY .. 71-76

Ashirov Nurmurod Qulmatovich

RAQAMLI TECHNOLOGIYALARDAN KENG KO'LAMDA FOYDALANISHDA BANK TIZIMINI IMKONIYATLARINI OSHIRISH YO'LLARI 77-82

Togayev Salim Sobirovich

BANK XIZMATLARIGA BO'LGAN ISHONCHNI OSHIRISH YOHUD MIJOZNI JALB QILISHNING SAMARALI YO'LLARI 83-89

Саттаров Ғанижон Озодович

МИНТАҚА РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ОМИЛЛАРИ 90-96

<i>Yakubova Samira</i> LEVERAGING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS: STRATEGIES FOR OPTIMAL INVESTMENT FINANCING	97-102
<i>Abdualiyev Hamidulla Toxirjonovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASINING INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH TIZIMIDAGI LOYIHALARNI BOSHQARISH OFISI	103-109
<i>Egamberdiyeva Salima Rayimovna</i> XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	110-118
<i>Xolmamatov Diyor Haqberdievich</i> SANOAT KORXONALARINING BOZORDAGI MAVQEINI BAHOLASHDA SPACE TAHLIL USULIDAN FOYDALANISH	119-127
<i>Gafurova Dilshoda</i> INNOVATIVE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: ASSESSING STRATEGIES AND IMPACTS	128-132
<i>Xomidov Abdugaffor Axmadjonovich</i> TA'LIM SOHASIDA LOYIHALARNI BOSHQARISH	133-139
<i>Raxmonov Mirvoxid Rajabovich</i> NAVOIY VILOYATI ASOSIY KAPITALIGA INVESTITSIYALAR TUZILISHI VA DINAMIKASI TAHLILI	140-149
<i>Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li</i> DON VA DONNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA SNW TAHLIL USULINING O'RNI VA UNI QO'LLASH XUSUSIYATLARI	150-159
<i>Aziza Umarova</i> AKSIYALARNI BIRLAMCHI OMMAVIY JOYLASHTIRISH (IPO) AMALIYOTI ORQALI MOLIYAVIY RESURSLARNI SHAKLLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	160-167
<i>Абдуллаев Бунёд Ўткирович</i> СУРХОҲДАРЁ ВИЛОЯТИДА ЭКОЛОГИК ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	168-178
<i>Matjonov Bekjon Ravshonbekovich</i> SOME CHARACTERISTICS OF ENSURING FOOD SAFETY IN UZBEKISTAN	179-185
<i>Алиматова Наргис Абдухалиловна</i> КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ-РАҚОБАТБАРДОШЛИК ОМИЛИ.....	186-197

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Kobulniyazova Gulchexra Toshpulatovna</i> F. NITSSHE “HAYOT FALSAFASI” KONSEPSIYASI IJTIMOY RIVOJLANISHNING IRRATSIONAL ASOSI	198-204
<i>Qaxorov Pulotjon Xursanmurodovich</i> INSON MOHIYATI, UNING BIOLOGIK VA IJTIMOY TABIATI	205-211
<i>Турсунов Лочин Эркинович, Хакимова Дилноза Юсуфхоновна</i> РАЗВИТИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ У ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	212-218
<i>Urinboyev Dilmurod Tura o'g'li</i> HUQUQIY FAOLLIK VA HUQUQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH MUOMMOLARI.....	219-225
<i>Яздонов Зикирилло Шукуруллоевич</i> АЛ-ҲАКИМ АТ-ТЕРМИЗИЙНИНГ СЎФИЁНА ҚАРАШЛАРИ ВА МАЛОМАТИЙЛИККА МУНОСАБАТИ	226-231
<i>Nabiyev Maxsud Abdumannonovich</i> IQTISODIY MADANIYATNING MAZMUNIVAMOHIYATI	232-238
<i>Haydaraliyev Shuhratjon</i> MARKAZIY OSIYODA MILLATLARARO MUNOSABATLARNING MILLIY VA MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	239-243
<i>Хамраев Сардорбек Шарафутдинович</i> ЭКОТУРИЗМ ЖАРАЁНЛАРИНИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ТАРИХИЙ ЭВОЛЮЦИЯСИ..	244-250
<i>Xashimov Sheraxon Jo'raxonovich</i> O'ZBEKISTONNING XALQARO IMIDJINI YUKSALTIRISHDA MILLIY TURIZMDAGI EKOLOGIK TURIZMNING TUTGAN O'RNI	251-260
<i>Хатамова Рашида Закиржановна</i> ПАТРИОТИЗМ КАК ЭЛЕМЕНТ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	261-266
<i>Патиев Холдор Икромович</i> ЖАДИДЧИЛИК ҚАРАШЛАРИ НЕГИЗИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЙЎНАЛИШЛАРНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА ЖАМИЯТДА РИВОЖЛАНИШИ	267-275
<i>Ismoilova Hayitxon Maxammadjonovna</i> FARG'ONA VODIYSIDA OILA URF-ODATLARI VA QADRIYATLARINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IJTIMOY JARAYONLARIDA NAMOYON BO'LISH XUSUSIYATLARI	276-280
<i>Raximova Rayxon Abdurasulovna</i> GLOBALLASHUV VA OILA AXLOQIY MADANIYATINING O'ZARO ALOQADORLIGI	281-287
<i>Raxmankulov Farhod Raximkulovich</i> MULKDORLAR QATLAMIDA IJTIMOY MAS'ULIYAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	288-292
<i>Shirinov Anvar Qanoatovich</i> MARKAZIY OSIYODA INSON TARAQQIYOTINING DOLZARB MASALALARI	293-299

Xandamova Marifat Akramovna
 “OSOR AL-BOQIYA” – ABU RAYHON BERUNIY ILMIY IJODINING DURDONASI..... 300-304

Teshaboev Muhiddin Marifovich
 IJTIMOY DAVLATDA IJTIMOY ADOLATNI TA’MINLASH VA IJTIMOY INSTITUTLARNING
 MAQSADI 305-311

Karimov Rahmat Rahmonovich, Bekbayev Rauf Rustamovich
 MADANIY ANTROPOLOGIYA FANINING PREDMETI VA IJTIMOY-GUMANITAR FANLAR
 TIZIMIDAGI O’RNI 312-320

Talapov Baxriddin Alijanovich
 DEMOKRATIYA VA SHARQONA BOSHQARISHNING ETNODIFFERENSIAL
 XUSUSIYATLARI 321-326

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ayuzmuratova Nurjamal Dastembayeva
 КАРАКАЛПАКСКИЕ ЖЕНСКИЕ ЛИЧНЫЕ ИМЕНА..... 327-332

Olga Filippova
 ADDING REDUNDANCY FUNCTIONS TO CLUSTERED IMPLEMENTATION 333-345

Egamnazarova Zaynab Xolmurod qizi
 INGLIZ TILIDAGI RIELTORLIK FAOLIYATIGA OID TERMINLARNING O’ZBEK TILI O’ZLASHISH
 MASALALARI 346-351

Narzieva Gulnoza Akbarovna
 LEKSIK BIRLIKLARDA MILLIY – MADANIY KOD IFODASI 352-357

Qodirova Mukaddas Tog’ayevna, Ibragimova So’g’diyona Ikrom qizi
 INGLIZ-O’ZBEK TILLARIDA VERBAL VA NOVERBAL MULOQOT TABULARINING
 QO’LLANILISHI 358-362

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Tўраев Сардор Абдихаким ўғли
 ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИДАН ФОЙДАЛАНИБ СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ
 ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ УМУМИЙ ЧОРАЛАРИ 363-371

Атаев Шокир Куранбаевич
 ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ
 АСОСЛАРИНИ ЯНАДА ЛИБЕРАЛЛАШТИРИШ 372-377

Юсупов Илхомжон Ибодиллаевич
 ҲУҚУҚИЙ АНИҚЛИК ПРИНЦИПИНING АЙРИМ НАЗАРИЙ - ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ
 ХУСУСИДА 378-385

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Adizova Nigora Baxtiyorovna
 MUAMMOLI TA’LIM ASOSIDA BOSHLANG’ICH SINIF O’QUVCHILARINING DIVERGENT
 TAFAKKURINI TARBIYALASH VA RIVOJLANTIRISH 386-390

<i>Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna</i> O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURLARI TALABALARINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH UCHUN ISPAN TILINI O'QITISHDA VIRTUAL REALLIKDAN FOYDALANISH	391-400
<i>Uralova Muxabbat Sanjar qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING IJODIY-METODIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	401-406
<i>Kenjabaev Jahongir Abdisalimovich</i> METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH BASED ON INTERNET RESOURCES	407-411
<i>Abdusamatov Alisher Sobirovich</i> TA'LIMNI LOYIHALASHTIRISH JARAYONIGA SEMIOTIK YONDASHUV	412-417
<i>Ibragimova Ehtiyotxon Ismailovna, Sobirova Nargiza Numonjonovna</i> TA'LIMDA NOVERBAL VOSITALARNING O'RNI	418-422
<i>Babayeva Maxfuza Abduvaitovna</i> TA'LIMDA FANLARARO BOG'LANISHNING AHAMIYATI	423-429
<i>Nazarova Zarrina Allaberdiyevna</i> MAKTAB O'QITUVCHILARINING KREATIV SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	430-435
<i>Jumayeva Gulnora Tursunpulatovna</i> O'QITUVCHILARINING KASBIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING SHART- SHAROITLARI	436-442
<i>Умаров Азиз Авазович</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АУДИОВИЗУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	443-447
<i>Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi</i> INGLIZ TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV NUTQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI(STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYASI MISOLIDA).....	448-453
<i>Otamurodova Shamsu Qamar Otamurodovna</i> DIVERSIFIKATSIYA TAMOYILI ASOSIDA TALABALARNING KREATIVLIGINI YUZAGA CHIQRISH METODIKASI	454-461
<i>Komilov Nodirbek Bokijonovich</i> THE IMPORTANCE OF THE HISTORY OF MEDICINE IN INCREASING THE EXCLUSIVE COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS	462-466
<i>Sapieva Nargiza Mamayusufovna</i> IQTIDORLI O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNI IJTIMOIY-PEDAGOGIK QO'LLAB-QUVVATLASH	467-478
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i> XORIJIY FANLARDAN BOLALARNING MAKTABGA TAYYORGARLIGINING DIAGNOSTIKASI	479-484

<i>Mamatkodirov Maxammadali Mamatisakovich</i> SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR UCHUN RAQAMLI VOSITALAR VA PLATFORMALARNI HAMDA O'QITISH USULLARINI TANLASH	485-492
<i>Irgasheva Umida Raimjanovna</i> TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	493-498
<i>Turayeva Lolaxon Yuldashevna</i> ERKIN MEXANIK TEBRANISHLARNI MAPLE DASTURIY VOSITASI YORDAMIDA O'RGANISH VA NAMOYISH ETISH	499-505
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna</i> TALABA YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	506-510
<i>Kenjabayeva Dilafruz Abdisalimovna</i> OLIY O'QUV YURTI SHAROITIDA ZAMONAVIY O'QITUVCHINI TAYYORLASHNING DEONTOLOGIK KOMPONENTI	511-518
<i>Xasanova Gulnoza Raxatjanovna</i> KREDIT-MODULLI TA'LIM TIZIMI JARAYONIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI	519-525

09.00.00 - Фалсафа фанлари

Хамраев Сардорбек Шарафутдинович
Термиз давлат педагогика институти
Фалсафа ва маънавият асослари кафедраси ўқитувчиси
E-mail: asdp95@umail.uz

ЭКОТУРИЗМ ЖАРАЁНЛАРИНИ РИВОЖЛАНИШНИНГ ТАРИХИЙ ЭВОЛЮЦИЯСИ

Аннотация. Экологик туризмни ривожлантиришнинг долзарблигини ҳисобга олиб, экологик туризмнинг моҳиятига баҳо бериш ва экологик туризм ресурсларига баҳо бериш, экологик туризм ресурсларига туристик маршрутлар тузишнинг услубий ташкилий асосларини ишлаб чиқиш, экологик туризмни ривожлантиришнинг назарий ва амалий асосларига тўхталиш, Ўзбекистоннинг экотуристлик табиий минтақаларига таъриф бериш ҳисобланади.

Калит сўзлар: экологик туризм, эволюция, туризм ресурслари, туризм тарихи, туристик маршрутлар, Ўзбекистон.

Xamroyev Sardor Sharafutdinovich
Teacher of the department, Philosophy and the foundations
of spirituality Termez State Pedagogical Institute

EVOLUTION OF THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF ECOTOURISM JARAENSAND

Abstract. given the relevance of Tourism ecologist development, tourism ecologist essence assessment birish and assessment of Tourism ecologist resources birish, development of methodological Tashkent foundations of tourist routes to tourism ecologist resources, stopping at theorists and practitioners of Tourism ecologist development, giving recommendations to ecotourist tabiy mintakas of Uzbekistan.

Key selves: environmentalist tourism, evolution, tourism resources, tourism history, tourist routes, Uzbekistan.

Хамраев Сардорбек Шарафутдинович
Преподаватель кафедры Философии и основы духовности
Термезкого государственного педагогического института

ЭВОЛЮЦИЯ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ЭКОТУРИЗМА

Аннотация. Учитывая актуальность развития экологического туризма, необходимо оценить сущность экологического туризма и оценить ресурсы экологического туризма, разработать методические и организационные основы создания туристских маршрутов по ресурсам экологического туризма, остановиться на теоретических и практические основы развития экологического туризма, описать экотуристические природные регионы Узбекистана.

Ключевые слова: экологический туризм, эволюция, туристские ресурсы, история туризма, туристские маршруты, Узбекистан.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I11Y2023N32>

Замонавий дунё табиий ресурслардан янада масъулиятли ва барқарор фойдаланишга интилади ва шу нуқтайи назардан экотуризм соҳаси тобора долзарб бўлиб бормоқда. Экотуризм саёҳат саноатининг энг жадал ривожланаётган йўналишларидан бири бўлиб, табиий гўзаллик ва экотизимларга бўлган қизиқишни табиатни муҳофаза қилиш ва барқарор ривожланиш тамойиллари билан бирлаштиради.

Хусусан, 2020 йил Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга қилган Мурожаатномасида ижтимоий масалаларга ҳам алоҳида аҳамият қаратди. Яъни “Охирги уч йилда “Инсон манфаатлари ҳамма нарсадан устун” деган тамойил асосида халқимиз ҳаётини тубдан яхшилаш бўйича олиб бораётган кенг кўламли ижтимоий ислохотларни давом эттириш хусусида фикр билдирди. Бунда, биринчидан, аҳоли фаровонлигини ошириш ва унинг ижтимоий ҳимоясини кучайтириш чекка ҳудудларда, айниқса, қишлоқларда аҳолининг аксарият қисми етарли даромад манбайига эга эмаслигини инobatга олиш лозимлиги таъкидланди [1]. Бу эса ўз-ўзидан Ўзбекистонда экологик туризмни ривожлантиришни тақозо этади.

Инсоният шаҳарларга кўчиб ўтмоқда. Улкан агломерациялар тобора кўпроқ одамларни ютиб юборади ва уларнинг ҳаётини шов-шув билан тўлдиради. Стресс-бу шаҳар турмуш тарзининг доимий ҳамроҳи бўлиб, унинг шароитлари инсоннинг психологик ёки физиологик эҳтиёжларига мос келмайди. Инсон-биологик турлардан бири-алоҳида ерликлар қанчалик хоҳламасин, табиатдан бутунлай “чиқа олмайди”. Шаҳар аҳолиси у билан ёлғиз қолиш, тоза ҳаво олиш учун табиатга жалб қилинади. Бундай ҳаракат турини бутун дунёда туризм деб аталади.

“Экология” ва “туризм” асосий тоифаларидан фойдаланган ҳолда экотуризм тушунчасини таҳлил қилиш унинг моҳияти ва мазмунини тўлиқроқ очиб беришга имкон беради. Экотуризм — бу иккита муҳим фаолият соҳасини - атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва туризмни бирлаштирган яхлит тушунча. Экотуризмни тўлиқ тушуниш учун “экология” ва “туризм” атамаларининг маъноси ва тарихини чуқур ўрганиш керак.

Маълумки, экология (юнонча оикос-уй, турар жой ва логос — таълимот) термини илк бор немис олими Э.Геккел томонидан “Организмларнинг умумий морфологияси” номли китобида 1866 йил қўлланган бўлиб, у ушбу тушунчани организмларнинг атроф муҳит билан муносабатларини белгилаш учун таклиф этади.

Туризм сўзи француз тилидаги “tour” сўзидан олинган бўлиб, сайр ва саёҳат маъноларини англатади. “Тор доирадаги “tourizm” – саёҳат қилиш, дам олиш деган маънони англатиб, кишиларнинг туристик объектларга саёҳатлари” [2;404-б] маъносида қўлланилади. Юқоридаги фикрга қўшилган ҳолда, бу саёҳатчилар ҳашаматли меҳмонхоналар ва яхши овқатланиш жойларини қидирмайдилар, улар ҳақиқий ва чуқур тажрибага интилишади. Улар учун саёҳат нафақат жисмоний ҳаракат, балки ҳаёт ва атрофдаги дунёга бўлган қарашларини ўзгартирадиган руҳий саёҳатдир. Тор доирадаги “туризм” нафақат саёҳат билан чекланиб қолмайди — бу ҳаёт тарзи, фалсафа, дунёни очик кўзлар ва юрак билан кўриш усули. Бу саёҳатчилар нафақат йўлни босиб ўтишади, балки саргузашт, бойитиш ва илҳом билан тўлдирилган ўз йўлларини яратадилар.»

Хусусан, илмий тадқиқотчи олимлар Тухлиев Н. ва Абдуллаева Т.лар ўзларининг илмий рисолаларида “баъзан туризмни кенг маънода шахсларнинг доимий яшаш жойларидан муайян муддатга дам олиш, спорт билан шуғулланиш, соғломлаштириш, маърифий-маънавий (умумтарбиявий) каби вазифалар кўзланган ҳолда унга боғлиқ бўлган объектларига қиладиган саёҳатлари” [3;18-б] мазмунида ишлатилишини ҳам кўришимиз мумкин. Ушбу олимларнинг фикрига қўшилган ҳолда шуни қўшимча қилишим мумкинки туризм кенг маънода маълум вақт давомида одамларнинг доимий яшаш жойидан турли жойларга кўчишини англатади. Ушбу ҳаракатлар дам олиш, спорт тадбирлари, соғломлаштириш ва таълим ва маънавий ривожланиш каби турли мақсадларда амалга оширилади. Дам олиш ва кўнгил очиш туризм соҳасида муҳим роль ўйнайди. Кўп одамлар кундалик шовқин-сурондан чиқиб, янги тажрибалардан баҳраманд бўлишга интилишади. Саёҳат турли хил маданиятларни, тарихий ёдгорликларни, табиий гўзалликларни кўриш имкониятини беради, бу эса дунёқараш ва билим тажрибасини кенгайтиришга ёрдам беради.

Туризмнинг соғломлаштириш жиҳатини ҳам эътибордан четда қолдириб бўлмайди. Кўп одамлар табиатга қайтиш, тоза ҳаво олиш, жисмоний ва руҳий ҳолатини яхшилаш имкониятларини излайдилар. Тоғда сайр қилиш, соғломлаштириш курортлари, экологик саёҳатлар соғлиқни сақлаш ва ҳаётий энергияни оширишга ёрдам беради.

Шундай қилиб, туризм нафақат манзарани ўзгартириш имкониятини, балки дам олиш, билиш, соғлиқни сақлаш ва маънавий бойитишга ёрдам берадиган кўп қиррали саргузаштни ҳам англатади. Зеро, “Экология инсонни табиат билан боғлаб турадиган ижтимоий ҳолатдир” [4;164-б].

Бугунги кунда экотуризм тушунчасига оид илмий қарашларни кўплаб олимлар ўз қарашлари билан талқин қилмоқда. Хусусан илмий тадқиқотчи олим Х.Джуракуловнинг фикрича “Бошқача айтганда ҳар қандай тушунчанинг мазмун-моҳиятини ва функционал аҳамиятини аниқлаш, энг аввало уларнинг илмий-назарий асосларига боғлиқ. Шу жумладан, экотуризм тушунчасининг шаклланиш ва ривожланиш тарихи, турлари ва таснифини фалсафий асослаш, айти пайтда, инсоният тараққиётининг бугунги кундаги экологик барқарорлигини таъминлашдаги ролини оширишга қаратилганлиги билан ажралиб туради” [5;8-б].

Асосий муаммолардан бири атроф-муҳитнинг турли хил чиқиндилар, зарарли моддалар чиқиндилари ва бошқа антропоген таъсирлар билан ифлосланиши эди. Бу тупроқларнинг деградациясига, сув ресурсларининг ифлосланишига, биологик хилма-хилликнинг пасайишига ва иқлим ўзгаришига олиб келди. Ушбу муаммога эътиборнинг кучайиши ноқулай экологик шароитлар одамларнинг ҳаёти ва соғлиғига, шунингдек келажак авлодларга жиддий таъсир кўрсатиши мумкинлигини англаш билан боғлиқ.

Дунё раҳбарлари атроф-муҳитни юмшатиш чораларини кўриш зарурлигини англай бошладилар. Париж иқлим келишуви каби халқаро шартномалар мамлакатларнинг иссиқхона газлари чиқиндиларини камайтириш ва иқлим ўзгаришига қарши курашдаги саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштиришга уриниш бўлди. Бундан ташқари, тоза технологияларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш, энергия самарадорлигини ошириш ва қайта тикланадиган энергетикага ўтиш барқарор ривожланиш йўлидаги муҳим қадам бўлди.

Шунингдек, экологик хавфсизликни таъминлашнинг муҳим таркибий қисми экологик таълим ва жамиятнинг хабардорлиги бўлди. Атроф-муҳит саводхонлигини ошириш одамларга кундалик ҳаётда янада масъулиятли қарорлар қабул қилиш, шунингдек, ҳокимият ва ташкилотларга фикр-мулоҳаза билдириш, уларни атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида янада самарали ҳаракатларга ундаш имконини беради.

Замонавий илмий-назарий экологик тадқиқот соҳаси “экологик фаолият”, “экологик хавфсизлик” ва “экологик онг ва маданият” каби асосий тушунчаларни кенг қамраб олади. Ушбу атамалар инсон ва атроф-муҳит ўртасидаги мураккаб муносабатларни тушунишда муҳим роль ўйнайди.

Айтиб ўтиш жоизки, бу тушунчага олим Ҳамдамова А. қуйидагича таъриф берган: “Экологик хавфсизлик – одамлар яшайдиган ҳудуддаги табиий ресурсларнинг тугатилиши, ифлослантирилиши, шунингдек, аниқ мақсадга йўналтирилган таҳдидлар (экологик диверсиялар) ва инсон томонидан тасодифан юзага келтириладиган хавф-хатарлардан (техноген ҳалокатлардан) ҳимояланганлик ҳолатидир” [6;115-б], деган фикрларни берган бўлиб, лекин бу тушунча менинг фикримча бугунги кунда ушбу тушунчалар иқлим ўзгариши, экологик вазиятнинг ёмонлашиши ва табиатга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш зарурлиги тўғрисида хабардорликнинг ошиши шароитида тобора долзарб бўлиб бормоқда. Экология бўйича илмий ва назарий тадқиқотлар сайёрамизнинг барча тирик мавжудотлари учун барқарор келажак муҳитини яратишга қаратилган стратегия ва амалиётларни ривожлантиришга ёрдам беради.

Шундай қилиб, иқтисодий, экологик, педагогик ва географик соҳалар вакиллари томонидан олиб борилган илмий тадқиқотлар таҳлили экотуризм концепциясига қарашларнинг хилма-хиллигини намойиш этади. Ушбу кўп қиррали ёндашув экотуризмнинг аҳамиятини ҳар хил истиқболлардан тўлиқроқ ва чуқурроқ тушунишга имкон беради ва сайёҳлик минтақаларини барқарор ривожлантириш учун янада самарали стратегияларни ишлаб чиқишга ёрдам беради.

Рус олими Шаповал Г.Ф.нинг фикрига кўра “Экотуризм тарихини биз қадимги даврларда энг содда, энг элементар ва ҳозирги кунгача бўлган саёҳатларни (саёҳатлар, экскурсиялар) ўрганадиган фандан билиб олишимиз мумкин” [7;7-б].

Яна бир рус олимнинг фикрича “халқаро туризм 19-асрнинг ўрталарида, яъни дунёнинг энг ривожланган мамлакатларида капиталистик тузумнинг мустақамланишидан бошланади” [8;36-б]. Ушбу баёнот маълум бир асосга эга, чунки 19-аср ўрталарида халқаро туризмнинг ривожланиши аслида бир қатор ҳолатларга, шу жумладан капиталистик тизимнинг мустақамланишига ва технологик ўзгаришларга тўғри келди. Ушбу жараённи ўша даврлар контекстида кўриб чиқиш ва бир нечта жиҳатларни ҳисобга олиш муҳимдир:

Биринчидан саноатлаштириш ва технологик тараққиёт: темир йўл тармоқларининг кенгайиши ва пароходларнинг пайдо бўлиши транспортни сезиларли даражада тезлаштирди ва арзонлаштирди, бу эса халқаро саёҳатларни кенгроқ аудитория учун қулайроқ қилди. **Иккинчидан** капиталистик иқтисодиётни мустақамлаш: саноат ва бизнеснинг ўсиши аҳолининг айрим қатламларида қўшимча даромадларнинг кўпайишига олиб келди.

Туризмни фалсафий тушуниш, биринчи навбатда, инсоннинг универсал табиатини трансцендент мавжудот сифатида тушуниш билан боғлиқ. Инсоннинг трансцендент табиати унинг мавжудлигидан ташқарига чиқиш истагидан иборат. Инсоннинг маънавий дунёсида бундай чиқиш усули Илҳом, психоген амалиёт ва акс эттиришдир.

Юқорида биз туризм ҳақида тасаввурга эга бўлдик. Энди эса туризмнинг ҳозирги кунда айнан ривожланган тури экотуризм ҳақида фикр юритамиз.

Шундай қилиб, экологик туризмнинг келиб чиқиш тарихини билмай туриб унинг мазмун-моҳиятини очиб бериш мушкулдир. Шу нуқтайи назардан ҳам “Экотуризм” тушунчаси ўзи қачон пайдо бўлди? Ушбу тушунча асосан нимага нисбатан қўлланила бошланди? каби саволлар туғилиши табиий, албатта.

Табиат ва атроф-муҳитга бўлган қизиқиш тарих давомида инсонга хос бўлган. Бироқ, экотуризм тушунчаси, ихтисослашган туризмнинг бир шакли сифатида, табиий ресурслар ва биологик хилма-хилликни сақлаш муҳимлиги тўғрисида тобора ортиб бораётган хабардорликка жавобан нисбатан яқинда шаклланди. Қуйида биз туризмнинг даврий кетма-кетликда санаб ўтамиз:

Биринчи қадимги туризм-саёҳатнинг асосий сабаблари таълим, ҳаж, савдо, даволаниш, спорт мусобақалари эди. Ушбу туризмнинг гуллаб-яшнаши асосан қадимги Юнонистон ва Рим билан боғлиқ эди: ўша кунларда диний мақсадлар учун саёҳатлар, масалан, ВИИ асрдан бошлаб ҳар 4 йилда бир марта ўтказиладиган Зевс шарафига байрам билан боғлиқ Олимпияга саёҳатлар кенг тарқалган эди. Туристик саёҳатнинг яна бир шакли шифобахш жойларга, минерал булоқларга ёки муқаддас жойларга саёҳатлар эди, замонавий санаторийлар каби объектлар қурилди ва шифобахш жойлар хизматларнинг қулайлиги ва даволаниш жойларидан ташқари турли хил ўйин-кулгилар билан машхур эди римликлар тоғларда ва денгиз бўйида вақт ўтказишга тайёр эдилар. Қадимги Римда сайёҳлик сафарларининг икки мавсуми аллақачон қайд этилган.

Иккинчи ўрта аср туризми-саёҳатнинг асосий мотивлари диний туризм, таълим, аристократик муносабатлар эди. Ўрта асрлар сайёҳлик ҳаракатининг сезиларли даражада секинлашиши билан ажралиб турарди ва фақат VII ва VIII асрларда.э. диний мақсадлар учун фаол саёҳатлар тикланди, диний мақсадлар учун саёҳатлар билан бир қаторда, сиёсий характердаги саёҳатлар, айниқса давлат раҳбарларининг расмий элчилари томонидан тобора кўпроқ қайд этилди. Илм-фаннинг ривожланиши ва шу билан боғлиқ университетларнинг ташкил этилиши Европада талабаларнинг саёҳатларининг пайдо бўлишига олиб келди (XIII асрдан бошлаб).

Учинчи замонавий туризм-дам олишнинг асосий тенденциялари саноат инқилоби билан белгиланди.

XVIII-XIX асрларда илмий тадқиқотлар ва табиатга қизиқиш пайдо бўлиши билан илмий мақсадлар учун экспедициялар ва саёҳатлар ривожлана бошлади. Ушбу даврдан кейин экологик онгни шакллантиришнинг биринчи қадамларини кузатиш мумкин.

“Экотуризм” атамасининг ўзи XX-асрда фаол қўлланила бошланди. Иккинчи жаҳон урушидан кейин оммавий туризм даври бошланди, аммо шу билан бирга унинг табиатга салбий таъсирини англаш бошланди. Бунга жавобан табиат ва маданий

меросга ҳурматни ҳисобга оладиган туризмнинг барқарор шаклларини ишлаб чиқиш зарурати туғилди.

Тарихга назар ташлайдиган бўлсак, экотуризм XX асрнинг 70-80 йилларидан бошлаб жаҳон туризмнинг мустақил бир тури сифатида туризм индустриясига кириб кела бошлаганлигини кўришимиз мумкин. Хусусан, Ф.Т.Эгамбердиев ҳамда Ҳ.Ё.Ёқубжоновалар ўзларининг илмий мақолаларида: “Туризмнинг экологик йўналиши даставвал, дунё миқёсида амалий ишлардан бошланган. Экотуризм айни кунда намунали тарзда ривожланиб келаётган Скандинавия мамлакатларида 1972 йилдан бошлаб фуқароларга китларни томоша қилиш ва ўрганишни ташкил қилиш орқали йиғилган маблағни уларнинг муҳофазаси учун сарфлашган. Кейинчалик мамлакатда экотуристтик маршрутлар ишлаб чиқилиб, улар Европанинг бошқа мамлакатларига, Осиё, Шимолий Америка давлатларига ёйилган” [9;3-б] лигини келтириб ўтадилар.

Дарҳақиқат, ушбу соҳа XX асрнинг 70 йилларида туризмнинг мустақил йўналиши сифатида ажралиб, ривожланган бўлсада, “экотуризм” атамаси биринчи марта 1983-йилда мексикалик эколог-иқтисодчи Гектор Себаллос-Ласкурейн томонидан расман қўлланилади. У ушбу тушунчани “табиатнинг нисбатан инсон қадами етмаган жойларига танишиш ва ўрганиш учун ёввойи флора ва фауна намуналари, шунингдек, ушбу ҳудудларда жойлашган маданий диққатга сазовор жойларга саёҳат қилиш маъносида ишлатади” [10;13-14б]. Шундан кейин экологик туризмнинг бир қанча таърифлари пайдо бўлди. Хусусан, Бутунжаҳон туристик ташкилоти (UNWTO)нинг таърифига кўра: “Экотуризм — табиат туризмнинг барча шаклларини ўз ичига олади, бунда туристларнинг асосий интилишлари табиатни кузатиш ва у билан мулоқотда бўлиш ҳисобланади” [11;90-б].

Бугунги кунда экотуризм дунёдаги энг машҳур туризм турларидан биридир. Бу дам олиш ва таълимнинг комбинацияси бўлиб, сайёҳларга нафақат табиатнинг гўзаллигидан баҳраманд бўлиш, балки унинг ўзига хос хусусиятлари ва одамлар учун аҳамияти ҳақида маълумот олиш имконини беради.

Экотуризм тушунчаси XX асрнинг 70 йилларида АҚШда шакллана бошлади. Бу вақтда туризмнинг жадал ўсиши кузатилди, бу эса атроф-муҳит билан боғлиқ жиддий муаммоларга ва табиий мувозанатнинг бузилишига олиб келди. Бунга жавобан туризмнинг бундай турини яратиш ғояси пайдо бўлди, бу нафақат табиатга зарар этказмайди, балки унинг сақланишига ҳам ҳисса қўшади.

Экотуризм тушунчасининг шаклланиши XX асрнинг 70 йилларида туризмнинг ўсишига жавоб сифатида ва атроф-муҳит билан боғлиқ муаммо сифатида бошланди. Экотуризм-бу табиий муҳит билан ўзаро муносабатларга, маҳаллий маданият ва урф-одатларга ҳурмат ва барқарор ривожланиш тамойилларига асосланган туризмнинг бир тури. Табиий ресурсларни сақлаш ва биологик хилма-хиллик, маҳаллий аҳолининг ҳаёт сифатини яхшилаш ва янги иш ўринлари яратиш каби бир қатор афзалликларга эга. Экотуризмни муваффақиятли ташкил этиш учун барча манфаатдор томонларнинг манфаатларини ўргатиш шарт эмас ва ахлоқий жиҳатларни ҳисобга олиш ижтимоий жавобгарлик учун асосдир.

Агротуризм ёки агроэкотуризм (агроэсо-тоурисм) тобора кенг тарқалмоқда. Бу сайёҳлар дам олиш пайтида фермер хўжаликлари ва фермер хўжаликларида қишлоқ турмуш тарзини олиб борадиган қишлоқ туризми. Ушбу турдаги туризмнинг

ривожланиши Ғарбий Эвропа мамлакатлари (ва қисман АҚШ) учун табиий ландшафтларнинг кам фоизи ва худуднинг қишлоқ хўжалиги ривожланишининг юқори даражаси билан энг долзарбдир.

Барқарор ёки қўллаб-қувватловчи туризм (барқарор туризм) ва “яшил туризм” (яшил туризм) атамалари ҳам кенг қўлланилади. Улар атроф-муҳитга минимал таъсир кўрсатадиган технологиялардан фойдаланган ҳолда туризмни назарда тутати. Аммо ҳар қандай барқарор туризмни экологик деб ҳисоблаш мумкин эмас, чунки экологик технологиялардан пляж туризмни ташкил қилишда, йирик шаҳарлардаги меҳмонхоналарда ва ҳатто ҳаво транспортида фойдаланиш мумкин [12;172-б].

Саёҳатнинг у ёки бу мақсадининг устунлигига кўра (дам олиш ва маълум миқдордаги билимларни олиш) экотуризмнинг илмий, когнитив ва рекреацион турларини ажратиш мумкин.

Шундай қилиб, экотуризм бўйича тадқиқотлар туризм эҳтиёжлари ва табиатни муҳофаза қилиш ўртасидаги мувозанатни сақлашда катта аҳамиятга эга. Ушбу тадқиқотлар биологик хилма-хилликни сақлаш, экологик хабардорликни тарғиб қилиш ва сайёҳлар ва маҳаллий жамоалар учун маданий тажрибани бойитиш орқали барқарор ривожланишга янада самарали ёндашувларни ишлаб чиқишга ёрдам беради.

Adabiyotlar / Literatura / References:

1. 2020-yil O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoev Oliy Majlisga qilgan Murojaatnomasi
2. Краткий словарь иностранных слов.- М.: «Изд.иностран.и нац. слов», 1958.- 600с
3. Тухлиев Н., Абдуллаева Т. Менеджмент и организация бизнеса в туризме Узбекистана.-Т.: «Чинор»,2006.-С.165
4. Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 10-жилд. –Т.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 2005. –Б. 310
5. Джуракулов Х.А. Ўзбекистонда замонавий экотуризмни ривожлантиришда шахс экологик ҳуқуқий онгини юксалтириш зарурати / Х.Джуракулов. –Самарқанд: “Самарқанд давлат чет тиллар институти” нашриёти, 2022. – 148 б.
6. Ҳамдамова А. Экологик хавфсизлик моҳияти // Тафаккур, 2010. 3 сон. – 115 б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).